

# HRVATSKA NARODNA BANKA

22

Na temelju članka 101. stavka 2. točke 1. Zakona o kreditnim institucijama (»Narodne novine«, broj 159/2013. i članka 43. stavka 2. točke 9. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci (»Narodne novine«, br. 75/2008. i 54/2013.) guverner Hrvatske narodne banke donosi

## ODLUKU

### O UPRAVLJANJU RIZICIMA

#### I. OPĆE ODREDBE

##### *Predmet Odluke*

##### Članak 1.

Ovom se Odlukom pobliže uređuju zahtjevi u vezi s upravljanjem rizicima, i to:

- 1) opća pravila o upravljanju rizicima,
- 2) pravila o upravljanju kreditnim rizikom,
- 3) pravila o upravljanju tržišnim rizicima i
- 4) pravila o upravljanju operativnim rizikom.

##### *Obveznici primjene*

##### Članak 2.

(1) Odredbe ove Odluke primjenjuju se na kreditne institucije sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje su od Hrvatske narodne banke dobile odobrenje za rad.

(2) Odredbe ove Odluke na odgovarajući način primjenjuju se na podružnice kreditnih institucija iz trećih zemalja koje su od Hrvatske narodne banke dobile odobrenje za pružanje usluga.

(3) Odredbe ove Odluke kreditna institucija dužna je primjenjivati na pojedinačnoj i konsolidiranoj osnovi.

##### *Pojmovi*

##### Članak 3.

Pojedini pojmovi koji se koriste u ovoj Odluci imaju sljedeće značenje:

1. Sustav upravljanja rizicima jest sveobuhvatnost organizacijske strukture, pravila, procesa, postupaka, sustava i resursa za utvrđivanje, mjerenje odnosno procjenjivanje, ovladavanje, praćenje i izvještavanje o izloženosti rizicima odnosno upravljanju rizikom u cjelini te podrazumijeva uspostavu odgovarajućega korporativnog upravljanja i kulture rizika.

2. Kultura rizika najmanje obuhvaća opću svjesnost o rizicima na svim razinama kreditne institucije, odnos i ponašanje radnika prema riziku i u vezi s rizikom i upravljanjem rizikom, uzimajući u obzir sklonost preuzimanju rizika.

3. Sklonost preuzimanju rizika jest iznos odnosno razina rizika koji kreditna institucija smatra prihvatljivim preuzeti u ostvarenju svoje poslovne strategije i ciljeva u postojećem poslovnom okružju. Sklonost preuzimanju rizika obuhvaća određivanje namjere za preuzimanje rizika kao i određivanje tolerancije prema riziku u smislu određivanja razine rizika koji kreditna institucija smatra prihvatljivim.

4. Ovladavanje rizikom jest sveukupnost strateških odrednica, metoda, kriterija i postupaka radi prihvaćanja, izbjegavanja, smanjenja ili prijenosa utvrđenog rizika.

5. Profil rizičnosti jest mjera odnosno procjena svih rizika kojima je ili kojima bi mogla biti izložena kreditna institucija u svojem poslovanju.

6. Više rukovodstvo na način kako je uređeno člankom 3. točkom 53. Zakona o kreditnim institucijama.

7. Testiranje otpornosti na stres jest tehnika upravljanja rizicima koja se rabi za procjenu potencijalnih učinaka specifičnih događaja i/ili promjene više činitelja rizika na financijsko stanje kreditne institucije. Testiranje otpornosti na stres može se podijeliti na analizu scenarija i analizu osjetljivosti. Analiza scenarija je procjena utjecaja istodobne promjene više činitelja rizika na financijsko stanje kreditne institucije u jasno definiranim stresnim okolnostima. Analiza osjetljivosti je procjena utjecaja jednoga određenog činitelja rizika na financijsko stanje kreditne institucije pri čemu uzrok stresa nije identificiran.

Obratno testiranje otpornosti na stres (engl. *reverse stress testing*) jest oblik testiranja otpornosti na stres koje polazi od mogućeg rezultata skorašnjeg neispunjavanja obveza (engl. *near default*) i identificira okolnosti u kojima bi se to moglo dogoditi.

8. Funkcija podrške poslovanju jesu aktivnosti kreditne institucije koje obavljaju osobe ovlaštene za vođenje knjigovodstvenih evidencija i ostalih pozadinskih poslova.

9. Funkcija ugovaranja transakcija (engl. *front office*) jesu aktivnosti kreditne institucije koje obavljaju osobe ovlaštene za ugovaranje transakcija iz kojih proizlaze rizici.

10. Funkcija pozadinskih poslova riznice (engl. *back office*) jesu aktivnosti kreditne institucije koje obavljaju osobe ovlaštene za provođenje pozadinskih poslova riznice i vođenje knjigovodstvene evidencije ugovorenih transakcija.

11. Knjiga trgovanja na način kako je uređeno člankom 4. stavkom 1. točkom 86. Uredbe (EU) br. 575/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva i o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 (SL, L 176, 27. 6. 2013.; u nastavku teksta: Uredba (EU) br. 575/2013).

12. Knjiga pozicija kojima se ne trguje obuhvaća sve bilančne i izvanbilančne stavke kreditne institucije koje se ne smatraju pozicijama iz knjige trgovanja u smislu članka 4. stavka 1. točke 86. Uredbe (EU) br. 575/2013.

13. Vanjska institucija za procjenu kreditnog rizika ili »VIPKR« na način kako je to uređeno člankom 4. stavkom 1. točkom 98. Uredbe (EU) br. 575/2013.

14. Plasmani na način kako je to uređeno Odlukom o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija (»Narodne novine«, br. 41A/2014.).

15. Sekuritizacija i pojmovi povezani sa sekuritizacijom na način kako je to uređeno člankom 4. stavkom 1. točkama 13. i 14. te točkama od 61. do 67. Uredbe (EU) br. 575/2013.

16. Značajna kreditna institucija jest svaka kreditna institucija kojoj prosječni iznos imovine na kraju prethodne tri poslovne godine iskazane u revidiranim financijskim izvještajima prelazi iznos od sedam milijardi kuna.

### *Definicije rizika*

#### Članak 4.

Za potrebe upravljanja rizicima u skladu s ovom Odlukom kreditna institucija dužna je primjenjivati sljedeće definicije rizika:

1. Kreditni rizik jest rizik gubitka zbog neispunjavanja dužnikove novčane obveze prema kreditnoj instituciji.
2. Tržišni rizici jesu pozicijski, valutni i robni rizik.
  - 1) Pozicijski rizik jest rizik gubitka koji proizlazi iz promjene cijene financijskog instrumenta ili, kod izvedenoga financijskog instrumenta, promjene cijene odnosne varijable. Pozicijski rizik dijeli se na opći i specifični rizik.
  - 2) Valutni rizik jest rizik gubitka koji proizlazi iz promjene tečaja valute i/ili promjene cijene zlata.
  - 3) Robni rizik jest rizik gubitka koji proizlazi iz promjene cijene robe.
3. Operativni rizik jest rizik na način kako je uređeno člankom 4. stavkom 1. točkom 52. Uredbe (EU) br. 575/2013.
4. Kamatni rizik u knjizi pozicija kojima se ne trguje jest rizik gubitka koji proizlazi iz mogućih promjena kamatnih stopa, a koje utječu na stavke u knjizi pozicija kojima se ne trguje.
5. Likvidnosni rizik jest rizik gubitka koji proizlazi iz postojeće ili očekivane nemogućnosti kreditne institucije da podmiri svoje novčane obveze o dospijeću.
6. Rizik financiranja likvidnosti (engl. *funding liquidity risk*) jest rizik da kreditna institucija neće biti u stanju uspješno ispuniti očekivane i neočekivane sadašnje i buduće potrebe za novčanim sredstvima te potrebe za instrumentima osiguranja, a da ne utječe na svoje redovito dnevno poslovanje ili na vlastiti financijski rezultat.
7. Rizik tržišne likvidnosti (engl. *market liquidity risk*) jest rizik koji proizlazi iz nemogućnosti kreditne institucije da jednostavno napravi prijeboj pozicija (engl. *offset*) ili eliminira te pozicije po tržišnoj cijeni, zbog tržišnog poremećaja ili zbog nedovoljne dubine tržišta.
8. Koncentracijski rizik jest rizik koji proizlazi iz svake pojedinačne, izravne ili neizravne, izloženosti prema jednoj osobi, grupi povezanih osoba odnosno središnjoj drugoj ugovornoj strani ili skupa izloženosti koje povezuju zajednički činitelji rizika kao što su isti gospodarski sektor, odnosno geografsko područje, istovrsni poslovi ili roba, odnosno primjena tehnika smanjenja kreditnog rizika, uključujući posebno rizike povezane s velikim neizravnim kreditnim izloženostima prema pojedinom davatelju kolaterala koji može dovesti do takvih gubitaka koji bi mogli ugroziti nastavak poslovanja kreditne institucije ili materijalno značajnu promjenu njezina profila rizičnosti.

Koncentracija unutar rizika odnosi se na koncentracije rizika koje se mogu javiti zbog međudjelovanja različitih izloženosti rizicima unutar jedne kategorije rizika. Koncentracija između rizika odnosi se na koncentracije rizika koje se mogu javiti zbog međudjelovanja različitih izloženosti rizicima na razini različitih kategorija rizika. Međudjelovanja među različitim izloženostima rizicima mogu proizlaziti iz zajedničkoga odnosnog pokretača rizika ili iz međudjelovanja pokretača rizika.
9. Sekuritizacijski rizici jesu rizici koji proizlaze iz ekonomskog prijenosa jedne izloženosti ili skupa izloženosti, odnosno prijenosa kreditnog rizika tih izloženosti.
10. Rizik države jest rizik da odgovarajuća tijela ili središnja banka neće moći ili neće htjeti podmiriti obveze prema drugim državama i vjerovnicima u tim državama i da ostali dužnici u toj državi neće moći podmiriti obveze prema vjerovnicima izvan te države.
11. Valutno inducirani kreditni rizik jest rizik gubitka kojemu je dodatno izložena kreditna institucija koja odobrava plasmane u stranoj valuti ili s valutnom klauzulom i koji proizlazi iz dužnikove izloženosti valutnom riziku.
12. Rezidualni rizik jest rizik gubitka koji nastaje ako su priznate tehnike smanjenja kreditnog rizika kojima se koristi kreditna institucija manje djelotvorne nego što se očekivalo.

13. Rizik prekomjerne financijske poluge jest rizik na način kako je to uređeno člankom 4. stavkom 1. točkom 94. Uredbe (EU) br. 575/2013.

14. Reputacijski rizik jest rizik gubitka povjerenja u integritet kreditne institucije do kojeg dolazi zbog nepovoljnoga javnog mnijenja o poslovnoj praksi kreditne institucije, neovisno o tome postoji li osnova za takvo javno mnijenje ili ne.

15. Strateški rizik jest rizik gubitka do kojeg dolazi zbog donošenja pogrešnih poslovnih odluka, neprilagodljivosti promjenama u ekonomskom okružju i slično.

16. Upravljački rizik jest rizik gubitka do kojeg dolazi zato što kreditna institucija zbog svoje veličine ima ograničen kapacitet za uspostavljanje sofisticiranih upravljačkih mehanizama, sustava i kontrola.

17. Rizik modela jest rizik gubitka koji bi kreditna institucija mogla pretrpjeti zbog odluka koje bi se mogle ponajprije temeljiti na rezultatima internih modela, i to zbog pogrešaka u oblikovanju, primjeni ili upotrebi tih modela.

18. Razrjeđivački rizik jest rizik na način kako je uređeno člankom 4. stavkom 1. točkom 53. Uredbe (EU) br. 575/2013.

19. Kreditni rizik druge ugovorne strane jest rizik na način utvrđen člankom 272. stavkom 1. točkom 1. Uredbe (EU) br. 575/2013.

20. Rizik prilagodbe kreditnom vrednovanju ili »CVA« jest rizik na način utvrđen člankom 381. Uredbe (EU) br. 575/2013.

21. Rizik namire jest rizik gubitka kreditne institucije koji nastaje zbog razlike u ugovorenoj cijeni namire za određeni dužnički, vlasnički, devizni ili robni instrument i njezine sadašnje tržišne vrijednosti.

22. Rizik slobodne isporuke jest rizik gubitka kreditne institucije koji nastaje kada je plaćanje vrijednosnih papira valute ili robe izvršeno prije nego što su primljeni ili je predmetna isporuka izvršena prije nego što su oni plaćeni, odnosno ako obavljeno plaćanje ili izvršena isporuka nije u skladu s očekivanom vremenskom dinamikom.

23. Rizik usklađenosti jest rizik od izricanja mogućih mjera i kazni te rizik od nastanka značajnoga financijskoga gubitka ili gubitka ugleda, što ga kreditna institucija može pretrpjeti zbog neusklađenosti s propisima, standardima i kodeksima te internim aktima.

24. Poslovni rizik jest negativna, neočekivana promjena obujma poslovanja i/ili profitnih marži koja može dovesti do značajnih gubitaka i na taj način umanjiti tržišnu vrijednost kreditne institucije. Prije svega do poslovnog rizika može doći zbog značajnog pogoršanja tržišnog okružja i promjena u tržišnom natjecanju ili ponašanju potrošača.

25. Pravni rizik jest rizik koji nastaje zbog mogućnosti da neispunjene ugovorne obveze, pokrenuti sudski postupci protiv kreditne institucije kao i donesene poslovne odluke za koje se ustanovi da su neprovedive negativno utječu na poslovanje ili financijski položaj kreditne institucije.

26. Migracijski rizik jest rizik gubitka zbog promjene fer vrijednosti kreditne izloženosti, a kao posljedica promjene rejtinga klijenta.

27. Rizik eksternalizacije skupni je naziv za sve rizike koji nastaju kada kreditna institucija ugovorno povjerava drugoj strani (pružateljima usluga) obavljanje aktivnosti koje bi inače sama obavljala.

28. Rizik profitabilnosti (rizik zarade) jest rizik koji nastaje zbog neodgovarajućeg sastava i raspodjele zarade ili nemogućnost kreditne institucije da osigura odgovarajuću i konstantnu razinu profitabilnosti.

29. Rizik ulaganja u nekretnine jest rizik gubitka koji proizlazi iz promjena tržišnih vrijednosti portfelja nekretnina u kreditnoj instituciji.

## II. OPĆA PRAVILA ZA USPOSTAVU I PRIMJENU SUSTAVA UPRAVLJANJA RIZICIMA

Članak 5.

- (1) Kreditna institucija dužna je, razmjerno vrsti, opsegu i složenosti poslova koje obavlja i rizicima svojstvenima poslovnom modelu, uspostaviti i provoditi djelotvoran i pouzdan sustav upravljanja rizicima.
- (2) Kreditna institucija dužna je odrediti ključne radnike uključene u sustav upravljanja rizicima kao i zamjenu za njih.
- (3) Uprava i nadzorni odbor kreditne institucije dužni su posvetiti dovoljno vremena razmatranju rizika kojima je kreditna institucija izložena ili bi mogla biti izložena u svojem poslovanju.

***Strategije, politike, postupci i ostali interni akti za upravljanje rizicima***

***Strategija preuzimanja i upravljanja rizicima***

Članak 6.

- (1) Kreditna institucija dužna je:
  - 1) donijeti strategiju upravljanja rizicima,
  - 2) jasno odrediti i dokumentirati sklonost preuzimanju rizika i
  - 3) redovito usklađivati strategiju upravljanja rizicima s poslovnom strategijom.
- (2) Strategija preuzimanja i upravljanja rizicima jedan je ili više pisanih dokumenata koji najmanje obuhvaćaju ciljeve i osnovna načela preuzimanja i upravljanja rizicima i sklonost kreditne institucije za preuzimanje rizika. Pri određivanju sklonosti preuzimanju rizika kreditna institucija dužna je osim kvantitativnih informacija ili rezultata modela uzeti u obzir i odgovarajuće kvalitativne informacije, primjerice stručnu procjenu.

***Politike i interni akti za preuzimanje i upravljanje rizicima***

Članak 7.

- (1) Kreditna institucija dužna je donijeti politike i ostale interne akte kojima uređuje upravljanje rizicima.
- (2) Politike i ostali interni akti za upravljanje rizicima čine jedan ili više dokumenata koji najmanje obuhvaćaju sljedeće:
  - 1) određivanje sklonosti preuzimanju rizika za pojedine rizike,
  - 2) jasne linije ovlasti i odgovornosti za upravljanje rizicima unutar kreditne institucije,
  - 3) metodologiju utvrđivanja i mjerenja odnosno procjenjivanja rizika kojem je kreditna institucija izložena ili bi mogla biti izložena, uključujući metodologiju testiranja otpornosti na stres,
  - 4) interne limite i kontrole te ostale postupke za ovladavanje i praćenje rizika,
  - 5) procedure i mjere ako dođe do odstupanja od primjene usvojenih politika i postupaka,
  - 6) procedure i mjere ako dođe do kriznih situacija i
  - 7) ako je primjenjivo, upravljanje rizicima unutar grupe.
- (3) Politike i ostali interni akti iz stavka 2. ovog članka moraju biti u pisanom obliku, jasno definirani i dokumentirani te dostupni svim radnicima kreditne institucije koji su uključeni u proces preuzimanja i upravljanja rizicima.